

"יופי הדיבור הוא הכוח לתרגם
את האמת לשפה המובנת לאדם
עמו אתה מדבר" (ראלף וולדו
אמרסון).

שיח ושיג

רציונל

הדיון המובנה מהווה מסגרת להגברת המודעות לחשיבות המילה המדוברת, הטיעון ההגיוני והמבוסס, ההקשבה המדוקדקת והתשובה העניינית. יש בו איזון בין שני צדדים - לדבר ולהקשיב, לקלוט ולענות, להתייחס בכבוד לדעה של היריב אך לנתח אותה היטב כדי לעלות על נקודות התורפה, להתייחס ברצינות לקהל, לפנות אליו בצורה מכובדת ולשכנע אותו להצביע בעד/נגד ההצבעה. הנושא המוגדר, הזמן הקצוב, סידור האולם, התפקידים וסדר הדיון הברור, כל אלו מהווים מסגרת מתאימה לכל תוכן וניתנים לשילוב בכל שיעור כדי לחדד נושא מסוים או לסכמו. זוהי שיטה לבדיקת עמדה, דעה, בצורה מסודרת המחייבת הכרעה, שכן בסוף כל דיון מתקיימת הצבעה, ואין נמנעים - רק תומכים ומתנגדים.

מטרות

- טיפוח יכולת ההבעה בעל-פה.
- טיפוח כבוד הדדי בשעת השמעה והקשבה לדעות מנוגדות.

ניהול שיח בזיקה
לבית המחוקקים בעת
דיון בהצעת חוק

מודל הפעלה

בחינת נושא שנוי במחלוקת תוך השמעת טיעונים באופן מובנה.

מהלך הפעלה

שלב א - מתכוננים לקראת הנושא

א1. בחירת הנושא לדיון והגדרתו

- המשתתפים יעלו אוסף של רעיונות לנושאים המעניינים אותם.
- נציגי התלמידים יבדקו האם ישנם מספיק חומרים להצגת טיעונים שונים.
- הנושא יוגדר בצורה קצרה ועניינית.

א2. בחירת צוותי הדיון

בשלבים הראשונים כדאי לבחור תומך יחיד ומתנגד יחיד (בהמשך ניתן להגיע לשלב שבו יש ארבעה תלמידים בכל צד : כשהראשון – מביא את הטענות המרכזיים, השני – את הדוגמאות, השלישי – מציג נימה של הומור והפגת המתח, והרביעי – מסכם).

א3. הכנת הדיון

כשיש יותר מתומך/מתנגד אחד, יש חשיבות רבה מאוד לעבודת הצוות והכנת הדיון בין המשתתפים כדי ליצור תיאום והמשכיות בהצגת הדברים.

שלב ב - מסדרים את האולם על-פי כללים קבועים

ב1. נושא הדיון

יש לתלות את נושא הדיון באופן בולט, למול עיני הקהל המשתתף בדיון.

ב2. צורת הישיבה על הבמה

שולחן יושב הראש

שולחן מרכזי עם כיסא ליושב הראש. על השולחן יונחו: נייר וכלי כתיבה לכתיבת הערות במהלך הנאומים, שעון למדידת זמן הנאומים, ופעמון כדי לסמן שהזמן עבר.

שולחן התומכים

לימין יושב הראש יעמוד שולחן התומכים וכן יוצבו כיסאות בהתאם למספר המשתתפים (התומך הראשון יושב קרוב ליושב הראש, ומסכם הדיון רחוק ממנו).

שולחן המתנגדים

לשמאל יושב הראש יעמוד שולחן המתנגדים וכיסאות (המתנגד הראשון יושב קרוב ליושב הראש והמסכם - בסוף השולחן).

ב3. צורת הישיבה של הקהל

הקהל יושב מול הצוותים על כיסאות המסודרים בשני גושים שווים, עם מעבר ברור באמצע, כשבתחילת הדיון אין משמעות לסדר הישיבה וכל אחד יכול לשבת היכן שירצה.

השופטים יושבים ליד שולחן המוצב מאחורי הקהל (כדי להכריחם להישמע היטב). בסוף הדיון השופטים ידרגו את הדוברים ויערכו משוב על תוכן הדיון ורמתו.

שלב ג - מנהלים דיון

ג1. ברכת פתיחה של יושב הראש

יושב הראש נעמד ומברך את הבאים, מציג את הנושא לדיון, מגדיר את הכללים ומסמן על תחילת הדיון. הוא קורא לנואמים לפי הסדר שלהלן ומודה להם בסוף כל נאום.

ג2. דובר ראשון - הצגת הטיעונים המרכזיים

יושב הראש פונה לתומכים ואומר: "לרשות כל אחד מכם מוקצות עד שבע דקות; תפקידכם

להגדיר את המושגים, להסביר את עמדת הצוות ואת הטיעונים המרכזיים ולהסביר איך שאר

משרד החינוך

המינהל הפדגוגי, אגף א' לחינוך יסודי
המחלקה לחינוך לחיים בחברה

לשכת המנכ"לית
האגף לתכנון ופיתוח תכניות

חברי הצוות יבנו את ההגנה. התומך הראשון מתבקש להציג את עמדתו ולאחריו המתנגד הראשון".

ג3. דובר שני - הצגת דוגמאות

יושב הראש מודה למציגי הטיעונים, פונה לבאים אחריו ואומר: "לרשות כל אחד מכם חמש דקות; תפקידכם להביא **דוגמאות** לחיזוק עמדת הצוות ולענות במידת האפשר לטיעונים שהועלו בשלב הראשון".

ג4. דובר שלישי - הכנסת נימה קלילה לדיון וניתוח עמדת היריב

יושב הראש שוב מודה לדוברים הקודמים, פונה לבאים בתור ומבהיר: לרשות כל אחד מכם שלוש דקות. תפקידכם להכניס נימה קלילה לדיון ולנתח את עמדת היריב.

ג5. הזמנת הקהל להשתתף בדיון

בשלב זה יושב הראש קם, מודיע שתם השלב הראשון **ומזמין את הקהל להשתתף** בדיון. הוא רושם את שמות אלה המבקשים רשות דיבור וקורא להם, אחד אחרי השני לומר את דבריהם במהלך דקה אחת עד שתיים. אם הדובר "בעד" - הוא קם ועומד לימין יושב הראש, אם הוא "נגד" - יעמוד לשמאלו (שלב זה עד 12 דקות).

ג6. דובר רביעי - סיכומים

יושב הראש קם, מודה לקהל ופונה למסכמי הדברים, מסכם דברי המתנגדים **מסכם** ראשון ואחריו מסכם התומכים. הוא אומר להם: "לרשות כל אחד מכם חמש דקות, אין להביא חומר חדש שלא הובא, אלא לסכם את עמדת הצוות, בהתחשב בטיעונים שהועלו מן הצד הנגדי ומהקהל".

ג7. הצבעה

יושב הראש קם, קורא שוב את הנושא ומבקש מהקהל להצביע על פי שיקול דעת המבוסס על הדיון הנוכחי. ההצבעה נערכת באופן מומחש כשהקהל עובר לשבת מול צוות התומכים או המתנגדים לפי החלטתו; כך רואים בבירור אם ההצעה התקבלה או נפלה. כאשר אין מקומות בצד האחד - ברור למי יש רוב. יושב הראש מודיע שההצעה התקבלה (אם לתומכים יש רוב) או נפלה (אם למתנגדים יש רוב).

ג8. השופטים

יושב הראש מודה למשתתפים ולקהל ומבקש מהשופטים להביע את דעתם במהלך 4 דקות. חבר השופטים היושב בסוף האולם מודד את רמת הדיון לפי קריטריונים מוגדרים מראש וידועים לכול, מעבר להשפעה על הקהל והניצחון בהצבעה.

הכנת החומר, הבעה בעל-פה, ניצול נכון של הקול, עושר השפה, סגנון הדיבור, שליטה בקהל, רמת ההקשבה והתשובה – נמדדים על ידי השופטים ומהווים חלק בציון הניתן לצוות.

* מבוסס על "שיח ושיג - הדיון המובנה" (אן סברסקי, תשמ"ט).

